

Інновації в області образования

Ремзі Ірина Владленівна

кандидат педагогічних наук, доцент;

Ніжевська Тетяна Вікторівна

кандидат педагогічних наук, доцент,

Харківська-гуманітарно-педагогічна
академія

ІННОВАЦІЙНІ ФОРМИ НАВЧАННЯ В ПРОЦЕСІ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ

Ключові слова: інноваційні технології, нетрадиційні форми навчання, проблемне навчання, тренінг.

Keywords: innovative technologies, non-traditional forms of teaching, problem-oriented teaching, training.

Сучасна соціально-педагогічна ситуація, що склалась в українському суспільстві, полягає в тих демократичних перетвореннях і змінах, які відбуваються в освіті: оновлення її змісту, розробка нових навчальних планів і програм, диференціація навчання, створення шкіл нового типу, профільне навчання, 12-ти бальна система оцінювання навчальних досягнень учнів та перебудова вищої освіти. Разом із тим, інноваційні процеси в сфері освіти здійснюються в умовах різкого загострення виховних проблем – громадянського та морального виховання учнівської молоді, серед яких екологічному вихованню та освіті належить важлива роль [7].

Загальновідомою є теза про те, що всі ми – частка природи. Як нам взаємодіяти з нею, як співпрацювати, як поєднати нашу сутність зі світом природи, всесвіту? Ці питання можна вирішити за умов високої екологічної грамотності, компетентності і, що головне, за умов високої екологічної культури особистості. Слід зазначити, що ми живемо в епоху гострого

конфлікту між людиною та природою, коли нераціональна господарська діяльність порушила динамічну рівновагу біосфери нашої планети, що стало причиною її прогресуючого руйнування. Науково-технічна революція надто ускладнила взаємовідносини суспільства з навколишнім середовищем. Вичерпність багатьох природних ресурсів створює певні труднощі в забезпеченні людства матеріальними благами, забруднення навколишнього середовища призводить до порушення нормальних умов існування живих організмів, до зростання економічних збитків та до виникнення інших негативних наслідків, що вимагає перегляду відносин між людиною та довкіллям [5].

Метою нашої роботи є аналіз напрямків використання ефективних форм навчання в процесі екологічної підготовки студентів.

Значущість і планетарний характер проблеми взаємовідносин суспільства і природи повинен розуміти не тільки вузький круг вчених, але й абсолютна більшість людей, що живуть на Землі. Особливо важливо передати молодому поколінню накопичені знання, у тому числі про ресурсні можливості Землі, граничні умови виробництва енергії та ефективності її використання, сучасні демографічні та екологічні проблеми. Екологізація відносин людини й природи повинна стати найпріоритетнішою, бо перш за все від неї залежить подальше благополуччя суспільства [5].

Життєздатна педагогіка вимагає спеціаліста з почуттям відповідальності за рішення, які він приймає, близького до світу природи і культури. Реалізація ідеї сталого розвитку у системі освіти передбачає поглиблення індивідуалізації процесу навчання, всебічного розвитку особистості студента, розкриття його здібностей. Реалізувати це можна через втілення в зміст і процес навчання нетрадиційних та нестандартних організаційних форм навчання.

Для подолання екологічної кризи та успішного практичного вирішення екологічних проблем, що виникли, необхідним є перехід до нової ідеології, до

екологізації економіки й виробництва, до постіндустріальної екологічно орієнтованої цивілізації. Залишається надія на молоде покоління з певним рівнем екологічних знань і світоглядом. Особлива увага повинна приділятися формуванню екологічних знань та екологічної свідомості при підготовці спеціалістів-педагогів, яким необхідно буде в майбутньому організовувати діяльність людини в умовах жорсткого екологічного імперативу.

Питанню використання сучасних навчальних форм щодо формування екологічних знань, екологічної свідомості та культури особистості приділяли увагу у своїх роботах багато педагогів та психологів: Лихачов Б., Приходько В., Воронюк М., Скребець В., Грубінко В., Грейда Н., Тарадюк Н., Кузьменок М., Бобров О., Олійник Г., Ветров С, Скалозуб В. та інші.

Швидкоплинність часу вимагає від фахівців постійної роботи над собою, самовдосконалення, самоосвіти у відповідності до вимог сьогодення. Саме такі навички повинні прививатися вищою школою майбутнім спеціалістам-педагогам. Вирішити проблему підготовки майбутніх фахівців, здатних працювати у принципово нових економічних і соціальних умовах, із застосуванням старих підходів із позицій накопиченого у минулому досвіду в рамках діючих технологій, методів і форм навчання практично неможливо. Тому досить актуальним є пошук і використання нових навчальних форм, у тому числі й при екологічній підготовці педагогів.

Важливе місце у науково-педагогічній літературі як один з методів ефективних технологій посідає проблемне навчання. Приходько В. в своїх працях розвиває це питання та відмічає, що основними завданнями проблемного навчання є: розвиток творчого мислення, вмінь; засвоєння знань та навичок, отриманих у ході самостійного вирішення проблем; виховання активної, творчої особистості, що здатна розпізнавати та ефективно вирішувати складні професійні завдання. В основі проблемного навчання лежать тренінгові методи, які набувають останнім часом все більшої поширеності. Тренінг – це форма проблемного навчання, що орієнтована на

відпрацювання і закріплення ефективних моделей поведінки, максимально активну участь студентів, взаємообмін досвідом та використання ефективної групової взаємодії [8].

Для формування екологічної свідомості студентів цікавою формою є екологічний тренінг. Виходячи з визначення С. Дерябо та В. Ясвіна, що «тренінг – це комплексна форма екологічної освіти, яка базується на підґрунті соціально-психологічного тренування, спрямованого на корекцію екологічної свідомості особистості» [3], слід сказати, що психоемоційні екологічні тренінги є засобом корекції, розвитку перцептивних можливостей суб'єкта та розширення його індивідуального (у свідомості) екологічного простору.

Питанню психоекологічного тренінгу значну увагу приділяв у своїх працях Б. Лихачов. На його думку, в даних тренінгах доцільно використовувати медитаційні елементи, які дають можливість внутрішнього впливу на підсвідому сферу [6]. Елементи медитації в екологічній підготовці стали досить широко запроваджуватися у навчальний процес у США, Канаді, Англії, Данії, Швеції, Норвегії та інших розвинутих країнах світу [2]. Підсумовуючи вищесказане можна відмітити, що нові, створені на психологічній основі нетрадиційні форми екологічної освіти і виховання покликані до життя необхідністю перебудови свідомості людей для забезпечення виживання планети.

Заслуговує на увагу, і навіть претендує на провідну роль сучасної інноваційної технології, застосування системного підходу як методологічного інструменту еколого-економічної освіти, що сприяє створенню нової світоглядної основи людини третього тисячоліття і дає можливість для розвитку науково-методичної бази системи еколого-економічної підготовки спеціалістів майбутнього у вузі [1].

Досить ефективною та дієвою формою екологічної підготовки студентів педагогічного профілю є проектна педагогічна технологія, так званий екологічний проект. Через екологічний проект відбувається засвоєння

інформації, формується екологічна культура, екологічна свідомість, а отже екологічна поведінка [9].

В. Заніздра у своїх працях відмічає, що нетрадиційні форми надають можливість врахування індивідуальних особливостей особистості учня в освітньому процесі, сприяють контактності, відкритості, творчому підйому, тобто створюють можливості, щоб той, хто навчає, реалізував себе не лише як викладач, але й як особистість [4]. Використання на заняттях нетрадиційних і методів навчання дають широкі можливості для екологічної підготовки студентів. Автор класифікує нетрадиційні форми занять таким чином:

1) **заняття змістовної спрямованості** (це заняття-конференції, заняття-лекції із заздалегідь запланованими помилками та інші);

2) **заняття на інтегративній основі** (це заняття-комплекси, заняття-панорами, бінарні заняття);

3) **заняття міжпредметні, заняття-змагання** (заняття-аукціон, заняття-турнір, заняття-змагання та інші);

4) **заняття громадського огляду знань** («Розумова атака», заняття-консиліуми, заняття-творчі звіти та інші);

5) **заняття комунікативної спрямованості** (заняття-диспут, заняття-форум, заняття-есе та інші);

6) **заняття-подорожі, дослідження** (екскурсії, заняття-експедиції та інші);

7) **заняття-ділові, рольові ігри** (заняття-комп'ютерна гра, заняття-імітація та інші).

Отже, нетрадиційні форми екологічної освіти і виховання майбутніх педагогів покликані до життя необхідністю рішення глобальних еколого-економічних проблем сучасності. Впровадження зазначених форм навчання у екоосвітнянську практику сприяє розвитку творчої діяльності педагогів, вчителів та вихователів, веде до зміни структури навчання, оскільки насамперед такі навчальні технології розвивають у студентів пізнавальний

інтерес, емоційно-ціннісне ставлення до засвоєння змісту освіти. Аналізуючи результати вивчення стану екологічної освіти студентів, можна відмітити, що екологічна підготовка в навчальних закладах педагогічного профілю повинна бути однією з пріоритетних.

Література

1. Аніщенко В.О., Кайстренко Т.Д. Використання системного підходу як методологічного інструменту еколого-економічної освіти в контексті сучасної педагогіки / В.О Аніщенко, Т. Л. Кайстренко // Постметодика. –№2-3 (40-41). – 2012. – С. 11-15.
2. Воронюк М., Скребець В., Грубінко В. Психолого-педагогічні основи нетрадиційних методів екологічної освіти і виховання / М. Воронюк, В. Скребець, В. Грубінко // Наук. зап. Терноп. держ. пед. ун-ту. Сер. : Педагогіка. – 2010. – №1. – С. 77-80.
3. Дерябо В. А., Ясвин В. А. Экологическая педагогика и психология / В. А. Дерябо, В. А. Ясвин. – Ростов-на-Дону: «Фенікс», 2016. – 480 с.
4. Заніздра В. Нетрадиційні форми навчання у вищому навчальному закладі / В. Заніздра // Імідж сучас. педагога. – 2012. – №10. – С. 44-48.
5. Збірник наукових праць. Наукові записки кафедри педагогіки Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. Випуск XV. – Х.: Видавничий центр ХНУ, 2015. – С. 182-187.
6. Лихачев Б. Т. Экопсихотерапевтические аспекты воспитания / Б. Т. Лихачев // Педагогіка. 2017. – №1. – С. 40-44.
7. Пономарьова Г.Ф. Формування екологічної культури майбутнього вчителя / Г.Ф. Пономарьова // Навчальний посібник для студентів вищих навчальних педагогічних закладів. 2015. – С. 3.
8. Приходько В. М. Впровадження новітніх технологій у вищій школі / В. М. Приходько // Постметодика. – 2012. – № 2-3. – С. 115-118.

9. Хрутьба В. О., Малько Г. О., Гнатюк М. М. Впровадження концепції сталого розвитку через екологічний проект у системі шкільної освіти / В. О. Хрутьба, Г. О. Малько, М. М. Гнатюк // Постметодика. – 2014. –№ 2-3 (40- 41). – С 16-18.